

Länsstyrelsen
Stockholm

Havs
och Vatten
myndigheten

Handbok för strategisk kommunal vattenplanering: Bilaga 4e

Vattendokument – en orientering

Hur ska bilagan användas?

Bilagan ger en överblick över olika typer av vattendokument och hur de skiljer sig åt. Sammanställningen bygger på underlag från redan framtagna kommunala vattendokument samt Havs- och vattenmyndighetens vägledning för kommunal VA-planering (rapport 2014:1). I tabellen hänvisas till Havs- och vattenmyndighetens (HaVs) vägledning.

Observera att det inte finns fastställda nationella termer för annat än de dokument som omfattas av HaV:s vägledning.

Olika vattendokument

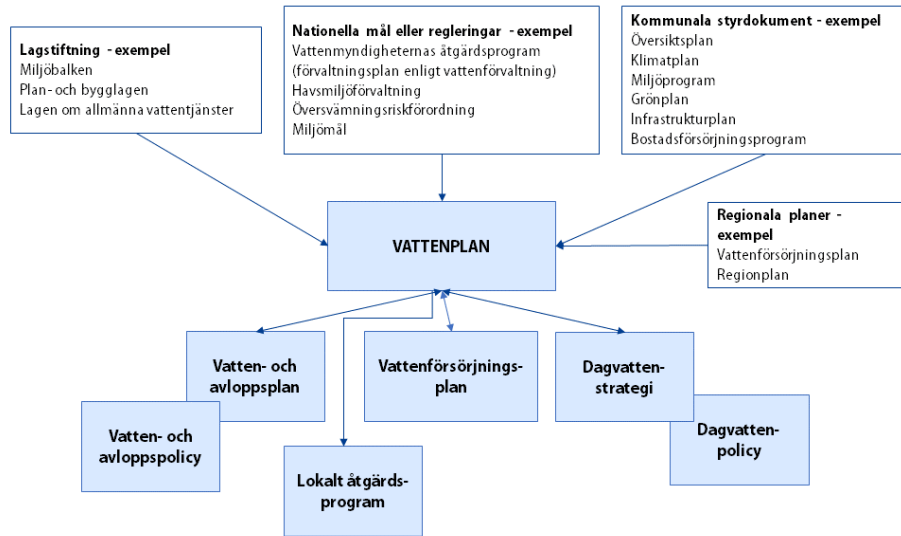
Nedan beskrivs olika typer av vattendokument som tematiskt eller geografiskt kan användas i det kommunala vattenarbetet. Olika dokument utgör också olika stöd i strategisk vattenplanering eller på praktisk nivå med åtgärdsarbete, stöd i tillsyn eller i exploateringsärenden. Alla bidrar till en ökad kunskap och hjälper till att målinrikta och avgränsa insatserna. Enligt kommunala erfarenheter har vattendokumenterna flera gemensamma nämnare. Bland annat bör de:

- ha förankrats och beslutats i den politiskt styrda organisationen så att finansiering för genomförande och förvaltning hänger med,
- ha föregåtts av förvaltningsövergripande samarbete för att se till att alla nödvändiga perspektiv har avhandlats och att det finns en förståelse för dokumentets syfte och innehåll internt,
- beskriva ansvarsfrågan inom kommunen och hur kommunen samverkar med externa aktörer, uppströms och nedströms, för att underlätta planens genomförande.

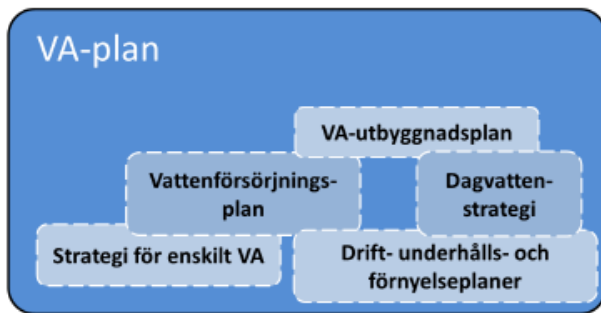
Kom ihåg! Det bör understrykas att varje kommun gör egna val över vilka typer av dokument som tas fram, och vilka frågor som bör kombineras tematisk. Det är inget mål i sig att ta fram olika dokument utan **fokus bör vara på att rätt frågor diskuteras, prioriteras och planeras.**

Om det saknas strategiska och styrande dokument för vattenplanering i en kommun kan det vara en fördel att börja arbeta med en vattenplan. Strukturen för dessa lämpar sig för att beskriva kommunens övergripande inriktning och målsättning med vattenarbetet. I

den processen diskuteras viktiga frågor kring ansvar och roller i vattenarbetet, vilket är en nyckelfråga för att komma vidare på ett bra sätt. Handbok för strategisk kommunal vattenplanering är ett bra verktyg att använda som stöd även i det arbetet.

Figur 1. Bilden beskriver hur vattenplanen kan förhålla sig till andra kommunala styrdokument, förslag på hierarki mellan dokumenten, lagstiftning och andra relevanta dokument.

Figur 2. Bilden hämtad från Havs- och vattenmyndighetens vägledning om kommunal VA-planering (rapport 2014:1). Principiell bild som visar att en VA-plan kan innehålla ett antal strategier och styrdokument med olika avgränsningar och benämningar. Det kan finnas både fler och färre styrdokument än de som visas här.

Figur 3. Bilden hämtad från Havs- och vattenmyndighetens vägledning om kommunal VA-planering (rapport 2014:1). Principiell bild som visar hur översiktsplan, vattenplan, VA-plan respektive vattenförsörjningsplan kan förhålla sig till varandra.

Tabell 1. Sammanställning över olika typer av vattenplaneringsdokument för strategiskt eller praktiskt arbete

Typ av dokument	Syfte och mål	Geografisk omfattning	Innehåll	Används till	Övrigt
Vattenplan, blåplan, handlingsplan för vatten, vattenprogram					
Strategisk och kommunövergripande karaktär Bör beslutas av kommunens ledning.	Vägledande inom kommunen för hur utveckling, nyttjande och skydd av vattenmiljöer (och markmiljöer, till exempel strandnära områden) ska ske samt hur aktiviteter, åtgärder och tjänster finansieras. Styrande dokument.	Kommunens sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten.	Mål med vattenarbetet – inriktning för utveckling, nyttjande och skydd av vattenmiljöerna. Kopplingar till kommunens övriga arbete och ansvar. Ansvar och organisation. Lagkrav, utmaningar och behov. Beskriver mark- och vattenanvändningen. Beskriver finansiering för arbetet.	Skydd och utveckling av vattenmiljöerna för att ta tillvara på vattnets ekologiska, ekonomiska och sociala värden. Beskriver hur miljö kvalitetsnormerna för vatten ska följas. Underlag i kommunens översiktsplan och till fördjupade arbete för bättre vatten, t.ex. framtagande av andra vattendokument. Underlag i detaljplanering och tillsyn. Internt och externt kommunikationsunderlag för att ange hur kommunens vattenarbete ska utvecklas så att ett tydligt fokus på operativa åtgärder nås. Kunskapsunderlag för att kommunicera värden med externa, för dialog internt på kommunen. Underlag i verksamhetsplanering och budgetarbete.	Ett bra dokument att "starta" en mer strategisk vattenplanering med eftersom den sammanfattar såväl vision/mål med arbetet som förutsättningar och beskriver organisation och ansvarsfördelning för hur vattenfrågorna ska drivas internt. Kan motsvara de kommunala grönplanerna som beskriver hur man kan bevara och utveckla områden och naturvärden. Ingen rättslig verkan. Det rekommenderas inte att separera vattentyper för olika vattenplaner då åtgärder på land påverkar åtgärder i kusten.
VA-policy					
Strategiskt och kommunövergripande. Bör beslutas av kommunens ledning.	Styrande dokument. Anger ställningstaganden som ska styra VA-planeringen och hur prioriteringar ska göras för VA.	Kommunens hela geografiska område, ofta inkluderat dricksvatten, spillvatten och dagvatten.	Strategiska vägval, riktlinjer för hantering av olika frågor, ställningstaganden som ska styra VA-planeringen och hur principerna för prioriteringar för allmän och enskild VA-försörjning samt mellan olika geografiska områden.	Styrdokument i kommunens översiktsplan. Utgör styrdokument till VA-planen som är mer operativ.	Läs mer i HaVs vägledning för kommunal VA-planering.

Typ av dokument	Syfte och mål	Geografisk omfattning	Innehåll	Används till	Övrigt
VA-plan					
Strategiskt och kommunövergripande. Bör beslutas av kommunens ledning.	Styrande dokument. Beskriver hur VA-försörjningen ska ordnas i hela kommunen d.v.s. både inom och utanför kommunalt verksamhetsområde.	Kommunens hela geografiska område, ofta inkluderat dricksvatten, avloppsvatten och spillvatten.	Beskrivningar av VA-försörjningen och dess påverkan på vattenstatus, politiskt beslutad viljeyttring med principer för prioriteringar mellan åtgärder och mellan geografiska områden, underlag för beslut om finansiering av föreslagna åtgärder. Beskriver ansvarsfördelning i frågorna.	Planerings- och beslutsunderlag för en effektiv VA-hantering i kommunen på kort och lång sikt, möjlighet för att följa miljö kvalitetsnormer för vatten. Bör ge besked om vilka vatten som behöver skyddas för nuvarande och framtida behov, förnysetakt, hushållning i allmän och enskild VA-försörjning. En kommunal VA-plan bör även inrymma väsentliga delar av det som ska ingå i en vattenförsörjningsplan vad gäller såväl tillgång som behov av vatten om inte en särskild vattenförsörjningsplan tas fram. Utgör underlag för beslut om finansiering av åtgärder. Underlag till verksamhetsplaneringar och budget samt kommunikation med berörda om VA-förvaltning och utveckling.	VA-planen bör tas fram genom ett förvaltningsövergripande arbete och vara väl politiskt förankrad. Avloppsvatten innefattar spillvatten samt dagvatten, samt ibland även dräneringsvatten enligt HaVs vägledning. Kommunerna har åtgärder i vattenmyndighetens åtgärdsprogram: läs mer på www.vattenmyndigheterna.se Kan utgöra tillägg eller komplettering till vattenplanen eller som separat dokument. Kan även kopplas ihop med klimatanpassningsplaner.
Dagvattenstrategi					
Strategiskt och kommunövergripande. Bör beslutas av kommunens ledning.	Skapa förutsättningar för en långsiktig hållbar dagvattenhantering.	Kommunens mark- och vattenområden.	En dagvattenstrategi behandlar dagvattenhantering vid nybyggnad, ombyggnad, ändrad markanvändning samt drift och underhåll av byggnader och anläggningar. Innehåller även en sammanställning av roll- och ansvarsfördelningen mellan det allmänna och enskilda och vilka de samhällsekonomiska kostnaderna blir för olika lösningar.	Beskriver kommunens långsiktiga mål och hur kommunen ska arbeta med dagvattenfrågor, främst kopplat till fysisk planering och till dricksvattenförsörjning men det kan också vara kopplat till folkhälsa eller rekreation. Dagvattenstrategin bidrar till en enhetlig hantering av dagvattenfrågorna i samhällsplaneringen och vid drift och underhåll. Det är viktigt att komplettera med andra kommunala dokument såsom risk- och sårbarhetsanalyser och klimatanpassningsplaner.	Läs mer i HaVs vägledning för kommunal VA-planering. Ett annat begrepp som används i detta sammanhang är dagvattenpolicy, vilket snarare avser riktlinjer och principiella ställningstaganden, analogt med VA-policy.

Typ av dokument	Syfte och mål	Geografisk omfattning	Innehåll	Används till	Övrigt
Dagvattenpolicy					
Strategiskt och kommunövergripande. Bör beslutas av kommunens ledning.	Stöd för att uppnå mål i andra kommunala styrande dokument samt att miljökvalitetsnormerna för vatten ska följas.	Kommunens mark- och vattenområden.	Beskriver hur och vem som ansvarar för planering, drift och underhåll av dagvattenanläggningar. Kan innehålla grundprinciper, mål och ambitioner för dagens och framtida dagvattenhantering. Förslag på finansiering kan anges.	Planerings- och beslutsunderlag för att effektivisera, tydliggöra och underlätta arbetet med dagvattenfrågor. Styra dagvattenhanteringen i befintliga och planerade eller framtida områden. Bör beskriva hur dagvattenfrågan ska hanteras inom kommunens olika tillsyn.	Kommunerna har åtgärder i vattenmyndighetens åtgärdsprogram: läs mer på www.vattenmyndigheterna.se Kan utgöra tillägg eller komplettering till vattenplanen eller som separat dokument. Kan även kopplas ihop med klimatanpassningsplaner.
Lokalt åtgärdsprogram (LÅP)					
Praktiskt genomförandestöd. Beslutas av kommunens ledning eller styrgrupp för vatten.	Skapa en effektiv åtgärdsplanering i ett område. Följa miljökvalitetsnormerna för vatten, ge kommunen ett bra underlag i detaljplanering/exploatering.	Enskild vattenförekomst eller del av ett avrinningsområde.	Detaljerad beskrivning om miljötillstånd, påverkanskällor, påverkansbedömning samt vilka åtgärder som ska göras, kostnad och förslag på finansiering samt ansvar för genomförandet.	Underlag i t.ex. detaljplanesammanhang men kan också vara viktigt underlag i en översiktsplan. Underlag i kommunens åtgärdsplanering, underlag till exploateringsprogram eller bostadsförsörjningsprogram, i arbetet med VA-planering, dricksvattenplanering, tillsynsplanering. Kan användas som ett tillägg eller komplettering till vattenplanen och som kommunikationsunderlag internt och externt.	I de fall kommunen delar vatten med annan kommun bör en överenskommelse med genomförandeplan träffas mellan berörda kommuner. Åtgärderna ser till behovet som helhet i avrinningsområdet. Tas fram inom en kommun eller i mellankommunal samverkan.
Kommunal vattenförsörjningsplan					
Strategiskt och kommunövergripande. Bör beslutas av kommunens ledning.	Säkerställa tillgång till vattenresurser för dricksvattenförsörjningen på kort och lång sikt.	Kommunens alla vattenresurser.	Bör beskriva och lyfta fram vattenresurserna samt innehålla en prioritering av de viktiga resurserna med syftet att säkra tillgången på dricksvatten på lång sikt. Vattenförsörjningsplanen bör sammanställa alla behov av vatten, även för t.ex. bevattning och industriändamål.	Kan användas som en del i arbetet med VA-planen, men kan också vara en fristående del som ger ett underlag till VA-planen. Kan användas som ett tillägg eller komplettering till vattenplanen, blåplanen eller VA-planen. Ska kopplas ihop med regional vattenförsörjningsplan om sådan finns.	Viktigt att titta på kommunens samlade vattenresursförsörjning. Annan användning kan stå i konflikt med dricksvattenförsörjning. Hur vattenförsörjningsplaner kan se ut och hur man kan ta fram dem beskrivs bland annat i rapporter från Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) och Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Typ av dokument	Syfte och mål	Geografisk omfattning	Innehåll	Används till	Övrigt
Regional vattenförsörjningsplan					
Regional vattenförsörjningsplan.	Säkra tillgång till vatten inom ett område med generationsperspektiv, för dricksvatten och andra samhällsbehov.	Hela länet eller del av län t.ex. en region.	Planen bör innefatta en beskrivning av tillgängliga vattenresurser, deras kvalitet och kapacitet, bristområden, aktuella och framtida vattenbehov liksom anknytande risker, hot och sårbarheter.	Underlag till bland andra regionplanering, kommunal översikts- och detaljplanering, VA-planering och kommunala vattenförsörjningsplaner. Ger inriktning för skydd av vattenresurser.	Kommunerna har åtgärder i vattenmyndighetens åtgärdsprogram: läs mer på www.vattenmyndigheterna.se
Avrinningsområdesvis åtgärdsplan					
Genomförandeplan i ett avrinningsområde. Bör beslutas av deltagande parter ledning.	Att skapa en effektiv åtgärdsplanering inom ett avrinningsområde.	Ett avrinningsområde, kan vara kommun-överskridande.	Detaljerad beskrivning om miljö tillstånd, påverkanskällor, påverkansbedömning, recipientanalys, samt vilka åtgärder som ska göras, kostnad samt ansvarar för genomförandet.	Planering och organisering. Viktigt för att definiera ansvarsfrågor och resursbidrag från inblandade kommuner.	Kräver ett brett samarbete med olika aktörer i avrinningsområdet för gemensamma mål och prioriteringar kring åtgärder. Plan som mycket väl kan ersättas med en avrinningsområdesvis vattenplan istället.